

Geir Lundestad, *Øst, Vest, Nord, Sør: Hovedlinjer i internasjonal politikk 1945-1985*, Oslo: Universitetsforlaget, 1985, 276 s., 160,00 Nkr.

Geir Lundestad er professor i amerikansk kulturkundskab ved Universitetet i Tromsø. Han har skrevet bøger om de første efterkrigsår: dels om forholdet mellem USA og Østeuropa, dels om forholdet mellem USA og Skandinavien. Nu har han – som historiker – begivet sig ud i det bredest mulige område: verdenshistorien efter 1945. Han giver følgende begrundelser for denne vanskelige opgave, som mange før ham har forsøgt. For det første er de fleste af den slags bøger på engelsk. Lundestad forsøger, siger han, at præsentere en omfattende international forskning for skandinaviske læsere. Og han har virkelig intentionerne inden for de snævre rammer, som er givet. Det er specielt to problemer, hvor han går ind i forskningsdebatten: dels årsagerne til den kolde krig og dels teorierne om udvikling og underudvikling. For det andet mener han, at de fleste bøger om verdenshistorien efter 1945 begrænser sig til et eller flere hovedaspekter. Han har selv taget de fleste vigtige aspekter op: øst-vest, øst-øst, vest-vest og nord-syd. For det tredje er det Lundestads erfaring, at de etablerede værker virker utilfredsstillende i undervisningen. Temavalget er for begrænset – og dertil enten for historisk detaljeret eller for teoretiske. Dette vil Lundestad nu råde bod på: en indføring, som lægger vægt på at præsentere langtidslinier og på at analysere årsagssammenhænge.

Selv om man ikke kan give Lundestad helt ret i hans kritik af den eksisterende litteratur, så er det en god bog, han har præsteret. Den er indholdsrig, problematiserende, diskuterende, idet den samtidig giver en række relevante facts. Den er samtidig velskrevet og pædagogisk opbygget. Den indledes med en række ganske korte overvejelser over bogens sigte og dens teoretiske udgangspunkt. Dernæst præsenteres verden, som den så ud i 1945-50, og som den ser ud i 1980'erne i form af en sammenligning og påpegning af hovedlinierne i udviklingen. Dernæst analyseres øst-vest-konflikten – kronologisk – med et afsluttende kapitel om våbenkapløbet 1945-85. Det er bogens første halvdel. Så følger udviklingen inden for den vestlige og den østlige lejr. Til slut behandles afkoloniseringen og de økonomiske forbindelser nord-syd.

På mange måder er bogen således bemærkelsesværdig ved sin pædagogiske og analyserende struktur, og dermed anbefalelsesværdig. Læs den før din lærer, så du kan stille de rigtige spørgsmål! kunne man sige til de studerende. Opskriften er: præsentation af problematikken, redegørelse for det kronologiske forløb, diskussion af hovedlinierne.

Så langt, så godt. Men desværre bliver denne udmærkede opbygning ikke altid fulgt. Det er også så som så med konsekvensen. Lundestad har også problemer med sit teoretiske udgangspunkt. Han har – som det ikke kan undre – i virkeligheden svært ved at håndtere både øst-vest og nord-syd: det vil sige at få en sammenhæng – ikke alene i den kronologiske fremstilling, men også på det teoretiske område. Han kalder sig selv en "post-revisionist" i øst-vest sammenhængen, og i udviklingsammenhængen placerer han sig som "skeptisk til strukturalisternes teorier". Med dem mener han folk som Gunder Frank, Johan Galtung, Samir Amin og Walter Rodney.

Geir Lundestad, *Øst, Vest, Nord, Sør: Hovedlinjer i internasjonal politikk 1945-1985*, Oslo: Universitetsforlaget, 1985, 276 s., 160,00 Nkr.

Geir Lundestad er professor i amerikansk kulturkundskab ved Universitetet i Tromsø. Han har skrevet bøger om de første efterkrigsår: dels om forholdet mellem USA og Østeuropa, dels om forholdet mellem USA og Skandinavien. Nu har han – som historiker – begivet sig ud i det bredest mulige område: verdenshistorien efter 1945. Han giver følgende begrundelser for denne vanskelige opgave, som mange før ham har forsøgt. For det første er de fleste af den slags bøger på engelsk. Lundestad forsøger, siger han, at præsentere en omfattende international forskning for skandinaviske læsere. Og han har virkelig intentionerne inden for de snævre rammer, som er givet. Det er specielt to problemer, hvor han går ind i forskningsdebatten: dels årsagerne til den kolde krig og dels teorierne om udvikling og underudvikling. For det andet mener han, at de fleste bøger om verdenshistorien efter 1945 begrænser sig til et eller flere hovedaspekter. Han har selv taget de fleste vigtige aspekter op: øst-vest, øst-øst, vest-vest og nord-syd. For det tredje er det Lundestads erfaring, at de etablerede værker virker utilfredsstillende i undervisningen. Temavalget er for begrænset – og dertil enten for historisk detaljeret eller for teoretiske. Dette vil Lundestad nu råde bod på: en indføring, som lægger vægt på at præsentere langtidslinier og på at analysere årsagssammenhænge.

Selv om man ikke kan give Lundestad helt ret i hans kritik af den eksisterende litteratur, så er det en god bog, han har præsteret. Den er indholdsrig, problematiserende, diskuterende, idet den samtidig giver en række relevante facts. Den er samtidig velskrevet og pædagogisk opbygget. Den indledes med en række ganske korte overvejelser over bogens sigte og dens teoretiske udgangspunkt. Dernæst præsenteres verden, som den så ud i 1945-50, og som den ser ud i 1980'erne i form af en sammenligning og påpegning af hovedlinierne i udviklingen. Dernæst analyseres øst-vest-konflikten – kronologisk – med et afsluttende kapitel om våbenkapløbet 1945-85. Det er bogens første halvdel. Så følger udviklingen inden for den vestlige og den østlige lejr. Til slut behandles afkoloniseringen og de økonomiske forbindelser nord-syd.

På mange måder er bogen således bemærkelsesværdig ved sin pædagogiske og analyserende struktur, og dermed anbefalelsesværdig. Læs den før din lærer, så du kan stille de rigtige spørgsmål! kunne man sige til de studerende. Opskriften er: præsentation af problematikken, redegørelse for det kronologiske forløb, diskussion af hovedlinierne.

Så langt, så godt. Men desværre bliver denne udmærkede opbygning ikke altid fulgt. Det er også så som så med konsekvensen. Lundestad har også problemer med sit teoretiske udgangspunkt. Han har – som det ikke kan undre – i virkeligheden svært ved at håndtere både øst-vest og nord-syd: det vil sige at få en sammenhæng – ikke alene i den kronologiske fremstilling, men også på det teoretiske område. Han kalder sig selv en "post-revisionist" i øst-vest sammenhængen, og i udviklingsammenhængen placerer han sig som "skeptisk til strukturalisternes teorier". Med dem mener han folk som Gunder Frank, Johan Galtung, Samir Amin og Walter Rodney.

Som "post-revisionist" mener han at være i en gruppe, som er modstandere af enfaktorforklaringer. Tilsyneladende i modsætning til "traditionalisterne", som ser den kolde krig som svar på sovjetisk aggression. Den frie verden skal forsvare sin sikkerhed og sit demokrati. Revisionisterne ser årsagerne i kapitalismens behov og i en grundlæggende anti-kommunisme. Post-revisionisterne ser et USA med globale målsætninger og et defensivt USSR. De lægger mere vægt på interne drivkræfter end traditionalisterne og mindre vægt på de økonomiske kræfter end revisionisterne. Lundestad ser sig selv mere på linie med en John Gaddis og en Daniel Yergin. Han vil gerne betone mangfoldigheden og gå ud fra et mere pluralistisk syn på begivenhederne.

I virkeligheden kommer han ganske nær en international systemopfattelse med staterne som de helt afgørende aktører og med supermagternes helt afgørende indflydelse på verdenspolitikken i kraft af gennemtrængning og intervention. Og ikke mindst USAs. Han skriver for eksempel om dollaren, at "den var for det vestlige økonomiske samarbejde hvad atomvåbnene var for det militære" (s. 174).

Men interessant nok ekspliciterer han ikke systembetragtningerne eller bipolaritetssammenhængen. Det ville have skabt større klarhed, om han havde gjort det og lagt mindre vægt på den specifikke "post-revisionisme", som tilsyneladende også kan tolkes temmelig vidt.

Bogen har naturligvis mangler, fejl og uklarheder. Asien er for eksempel ikke Lundestads stærke side. Også en række tolkninger af USAs politik kan man sætte spørgsmålstegn ved. Sovjet er måske også behandlet lidt stedmoderligt. Men der er gode kapitler om USAs relationer til Europa og en god og problematiserende gennemgang af udviklings- og underudviklingsproblematikken. Endvidere peges der på en meget afgørende vending i verdenspolitikken, som har optaget en række amerikanske økonomer og politologer i de seneste år: at fra omkring begyndelsen af 1970'erne var, som det hedder "USA ikke længere villig til at tage økonomiske belastninger for at fremme overordnede politiske mål" (s. 166). Det hænger sammen med hele tesen om supermagternes svækkelse, som der gives en række eksempler på, men som ikke i tilstrækkelig grad inddrages som egentlig forklaringsfaktor.

Alligevel: det er en særdeles brugbar bog. Den stiller spørgsmål og diskuterer mere end den postulerer, også selv om store dele af bogen er styret – heldigvis – af nogle grundlæggende opfattelser.

Bertel Heurlin

Mogens Kühn Pedersen, Jesper Kongstad og Bjarke Nielsen, *Indkøb, teknologi og markedsdannelse i telesektoren. Et studie i teleadministrationernes industripolitiske rolle*, Roskilde: Forlaget Samfundsøkonomi og Planlægning, 1984, 289 s., 148,00 kr.

Med denne bog har de tre forfattere, der har eller har haft tilknytning til Institut for Samfundsøkonomi og Planlægning ved Roskilde Universitetscenter, taget hul på et forsømt område i studiet af industriudvikling i Danmark. Nemlig hvordan